

Rad u javnom interesu u Krivičnom zakoniku Crne Gore: stanje u zakonodavstvu i praksi

Predmet ovog rada je kazna rada u javnom interesu iz Krivičnog zakonika Crne Gore. Riječ je o alternativnoj sankciji (mjeri) koja je u crnogorskom krivičnom pravu predviđena kao kazna. U radu se analizira njeno normativno rješenje, ali i relevantna sudska praksa povodom iste. Odgovarajući podaci govore da postoji kontinuirani porast izricanja rada u javnom interesu u ukupnom broju donijetih osuđujućih presuda, što je sa kriminalno-političkog stanovišta svakako opravdano. Naime, takvim pristupom se povodom odgovarajućih, prije svega lakših krivičnih djela (ali i onih „srednje“ težine), izbjegava izricanje kratkotrajnih kazni zatvora sa svim onim negativnim reperkusijama koje one nose sa sobom.

Ključne riječi: rad u javnom interesu, krivične sankcije, kazna, Krivični zakonik Crne Gore

Uvod

Rad u javnom interesu je u crnogorsko krivično pravo uveden donošenjem Krivičnog zakonika iz 2003. godine (KZ),¹ mada je interesovanje za ovu krivičnu sankciju postojalo i ranije. Naime, postojali su prijedlozi da se krivična sankcija ovakve sadržine uvede još u prijašnje jugoslovensko krivično pravo, mada je postojala skepsa (ispostaviće se opravdana — prim. aut.) u pogledu mogućnosti njenog izvršenja.²

Rad u javnom interesu (eng. *community service*; njem. *gemeinnützige Arbeit*) predstavlja krivičnu sankciju relativno novijeg datuma (napomena: u nekim krivičnopravnim sistemima nema status samostalne krivične sankcije). Javila se u krivičnom zakonodavstvu posljednjih decenija XX vijeka.³ Spada u red tzv. *alternativnih sankcija* (ili *mjera*) čiji je smisao da redukuje izricanje (ili izvršenje) prije svega kratkotrajnih kazni lišenja slobode, mada je vrlo često i „alternativa“ novčanoj

* Vanredni profesor, Državni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za pravne nauke, e-mail: ecorovi@np.ac.rs.

¹ Krivični zakonik, *Službeni list RCG*, br. 70/03, 13/04 — ispr., 47/06; *Službeni list CG*, br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11 — dr. zakon, 40/13, 56/13 — ispr., 14/15, 42/15, 58/15 — dr. zakon, 44/17, 49/18, 3/20.

² Z. Stojanović, Napomena o mogućnosti i o potrebi reforme opšteg dela KZ SFRJ, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 2/1990, str. 40.

³ Ž. Pradel, *Komparativno krivično pravo — Sankcije*, (prevod: O. Perić), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009, str. 45.

kazni. Danas predstavlja jednu od najšire prihvaćenih, a po nekima i jednu od najprogresivnijih alternativnih mjera kojima je unaprijeđen „tradicionalni sistem krivičnih sankcija“.⁴

Naredni redovi ovog rada biće posvećeni normativnom uređenju predmetne krivične sankcije prema crnogorskom KZ-u, ali i pitanju njene praktične primjene. Već na samom početku potrebno je naglasiti da je rad u javnom interesu našao svoje mjesto i u prekršajnom zakonodavstvu Crne Gore,⁵ a takođe predstavlja i odgovarajuću mjeru — obavezu, pod nazivom društveno korisni ili humanitarni rad, koja se prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore može primijeniti povodom odlaganja krivičnog gonjenja.⁶ Rad u javnom interesu iz KZ-a namijenjen je samo punoljetnim učiniocima krivičnih djela. Međutim, maloljetničko krivično zakonodavstvo Crne Gore predviđa mogućnost da se u odnosu na maloljetne učinioce krivičnih djela primijene odgovarajuće vaspitne mjere — posebne obaveze, odnosno vaspitni nalozi, kao tzv. diversione mjere, koje se, između ostalog, mogu sastojati iz obavljanja društveno korisnog ili humanitarnog rada.⁷ Prema tome, ideja odgovarajućeg rada — u javnom interesu, društveno korisnog, humanitarnog i sl. — našla je široku primjenu u krivičnom (i šire, u kaznenom) zakonodavstvu Crne Gore, kako materijalnom tako i procesnom; kako onom namijenjenom punoljetnim, tako i onog namijenjenog maloljetnim učiniocima. Pri tome, on je oblikovan kroz različite krivičnopravne (kaznenopravne) institute. Zajednička crta svim tim pristupima se ogleda u tome da predmetni rad predstavlja sankciju ili mjeru (materijalnog ili procesnog prava) alternativnog reagovanja na kriminalitet. Otuda proističe i potreba da se jedan segment rada u javnom interesu, upravo onaj koji je regulisan u opštem materijalnom krivičnom zakonodavstvu (zbog toga ćemo se usuditi da kažemo da je najbitniji), analizira u svojoj normativnoj i praktičnoj dimenziji.⁸

⁴ M. Babić, I. Marković, *Krivično pravo: Opšti dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015, str. 337.

⁵ Prema članu 22 Zakona o prekršajima Crne Gore (*Službeni list CG*, br. 1/11, 6/11 — ispr., 39/11, 32/14, 43/17 — odluka US, 51/2017) rad u javnom interesu predstavlja prekršajnu kaznu.

⁶ *Vide* čl. 272 Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni list CG*, br. 57/09, 49/10, 47/14 — odluka US, 2/15 — odluka US, 35/15, 58/15 — dr. Zakon, 28/18 — odluka US KZ CG.

⁷ *Vide* čl. 12 i 19 Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, *Službeni list Crne Gore*, br. 064/11, 001/18.

⁸ Pradel kada govori o režimima rada u opštem interesu razlikuje one gdje je ova mjera samostalna kazna, zatim one gdje se isti javlja kao model probacije, a na kraju spominje i one pristupe koji ovaj rad predviđaju kao alternativu krivičnom gonjenju. *Vidi: Ž. Pradel, op. cit.*, str. 47–48. Zbog toga smo u gornjem tekstu ukazali da rad u javnom interesu (društveno korisni/humanitarni rad) ima široku mogućnost primjene u crnogorskom kaznenom pravu.

1. Mjesto rada u javnom interesu u sistemu krivičnih sankcija Crne Gore

Krivično zakonodavstvo Crne Gore počiva na pluralističkom sistemu krivičnih sankcija, razlikujući kazne, mjere upozorenja, mjere bezbjednosti i vaspitne mjere (član 4 stav 1 KZ-a). Rad u javnom interesu je svrstan u *kazne* (član 33 KZ-a). Nakon njegovog uvođenja u krivično pravo Crne Gore upućivani su prigovori da je riječ o posebnoj krivičnoj sankciji — parapenalnoj mjeri, koja se ni po sadržini ni po cilju ne može smatrati kaznom.⁹ Prije nego što se osvrnemo na ovo pitanje ukazaćemo na zapažanje Savjetodavnog vijeća za kazneni sistem Velike Britanije (*Advisory Council on the Penal System*), koje je još 1970. godine, razmatrajući uvođenje rada u javnom interesu (*community service*) u toj državi (uveden je dvije godine kasnije), istaklo nekoliko različitih kaznenih filozofija u vezi sa ovom sankcijom: „Za neke, to će prosto biti samo jedna konstruktivnija i jeftinija alternativa kratkotrajnoj kazni zatvora; drugi to posmatraju kao uvođenje u kazneni sistem nove dimenzije sa naglaskom na reparaciju zajednici; neki bi ga posmatrali u smislu davanja značaja staroj poslovice da kazna treba da odgovara zločinu; dok bi neki drugi isticali vrijednost dovođenja učinilaca u blizak dodir sa onim članovima zajednice kojima je najpotrebnija pomoć i podrška.“¹⁰

Citirano zapažanje svakako dobro odslikava problematiku koja se može javiti u vezi sa sistematizovanjem rada u javnom interesu u konkretnom krivičnopravnom sistemu. Predmetni rad zasigurno jeste alternativna sankcija, pa je kao takav po svrsi blizak mjerama upozorenja,¹¹ ali se, sa druge strane, razlikuje od ovih sankcija po svojim obilježjima, barem kada je riječ o njihovom ustrojstvu u crnogorskom KZ-u,¹² jer se rad u javnom interesu ne sastoji od upozorenja (uz prijetnju kaznom, ili pukog upozorenja), s obzirom na to

⁹ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Obod, Cetinje, 2007, str. 126.

¹⁰ A. Ashworth, *Sentencing and Criminal Justice*, Cambridge University press, New York, 2005, str. 315.

¹¹ Svrha mjera upozorenja je da se prema učiniocu *lakšeg krivičnog djela ne primijeni kazna* (član 52 stav 2 KZ-a).

¹² U drugim krivičnim zakonodavstvima stvari mogu biti postavljene i drugačije. Prema njemačkom Krivičnom zakoniku sud može uz uslovnu osudu naložiti osuđenom da izvrši društveno korisni rad (§ 56b stav 2 tačka 3). Korišćeni su: *Krivičen zakonik na Sojuzna Republika Germanija*, (prevod: Z. Nikolovska), Makavej, Skopje, 2019; Strafgesetzbuch (Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998. (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 19. Juni 2019 (BGBl. I S. 844) geändert worden ist), <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 18. 06. 2020.; German Criminal Code (Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, Federal Law Gazette I p. 3671 and with the text of Article 6(18) of the Law of 10 October 2013,

da se od učinioca zahtijeva aktivno učešće u njegovom izvršenju — da obavi odgovarajući rad. Otuda je i njegova bliskost sa kaznama, jer se radom u javnom interesu utiče na slobodu djelovanja učinioca kojem je izrečen (mora obaviti izrečeni rad pod prijetnjom njegove zamjene u drugu krivičnu sankciju), a ograničena je i sloboda njegovog kretanja u vrijeme obavljanja rada (tada mora biti na mjestu koje je predviđeno za to). Doduše, navedena obilježja — nametanje određenih obaveza i ograničenje određenih prava — nijesu imanentna samo kaznama, već i drugim krivičnim sankcijama.¹³ Čak se i kod uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kao mjere upozorenja (varijante uslovne osude), učiniocu nalažu odgovarajuće obaveze, čime se takođe ograničava u određenim pravima. Zbog toga bi bilo principijelno da se sve krivične sankcije alternativnog karaktera sistematizuju u jednoj glavi. Takav pristup postoji u krivičnim zakonima Makedonije¹⁴ i Republike Srpske,¹⁵ gdje su u posebnim glavama objedinjene sve alternativne sankcije, pod nazivom alternativne mjere. Prema tome, u potonja dva krivična kodeksa kao posebna vrsta krivičnih sankcija postoje alternativne mjere (a ne mjere upozorenja kao u KZ-u), u okviru kojih je predviđen i rad u javnom interesu zajedno sa drugim alternativnim sankcijama kao što su uslovna osuda, uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom i sl.

Međutim, u uporednom krivičnom zakonodavstvu mogu se naći pristupi gdje je rad u javnom interesu propisan kao kazna, tj. isto kao u pravu Crne Gore. Takav slučaj je sa krivičnim zakonodavstvom Srbije,¹⁶ Holandije,¹⁷ Češke,¹⁸ Mađarske¹⁹ i Španije.²⁰ U nekim

---

Federal Law Gazette I p 3799), <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 18. 06. 2020.

¹³ Ima mišljenja da je rad u javnom interesu (rad za opšte dobro) *sui generis* mjera, koja nije kazna u klasičnom smislu, ali joj je slična s obzirom na to da se njome nalažu odgovarajuće obaveze, s tim da se od kazne razlikuje jer „nije prinudnog karaktera“. M. Babić, I. Marković, *op. cit.*, str. 337.

¹⁴ Član 48a KZ-a Makedonije, <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Krivichen-zakonik-integralen-prechisten-tekst.pdf>, 01. 09. 2020.

¹⁵ Član 61 KZ-a Republike Srpske, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivicni-zakon-republike-srpske.html>, 01. 09. 2020.

¹⁶ Član 43 KZ-a Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 — ispr., 107/05 — ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19.

¹⁷ Član 9 KZ-a Holandije — Criminal Code, https://www.legislationline.org/download/id/6415/file/Netherlands_CC_am2012_en.pdf, 01. 09. 2020.

¹⁸ Član 52 KZ-a Češke — Criminal Code of the Czech Republic, https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20Republic_CC_2009_am2011_en.pdf, 01. 09. 2020.

¹⁹ Član 33 KZ-a Mađarske — Act C of 2012 on the Criminal Code, https://www.legislationline.org/download/id/5619/file/Hungary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf, 01. 09. 2020.

²⁰ KZ Španije razlikuje, prema njihovoj prirodi i trajanju, teške, manje teške i blaže kazne (član 33 stav 1). U okviru srednje teških i blažih kazni predviđen je i rad u javnom interesu (član 33 st. 3 i 4). Criminal code, Ministerio de Justicia, 2013, https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf, 01. 09. 2020.

krivičnim pravima (Švajcarske,²¹ Hrvatske,²² Bosne i Hercegovine,²³ Federacije Bosne i Hercegovine)²⁴ rad u javnom interesu ne predstavlja samostalnu kaznu, već se njime zamjenjuje izrečena kazna zatvora, a eventualno i novčana kazna.

Prema članu 34 stavu 1 crnogorskog KZ-a rad u javnom interesu može biti izrečen samo *kao glavna kazna*. Ovakvo rješenje je, imajući u vidu sadržinu ove kazne, posve opravdano, jer je kriminalno-politički i praktično teško prihvatljivo da rad u javnom interesu bude sporedna kazna uz zatvor ili novčanu kaznu.²⁵

2. Zakonsko određenje rada u javnom interesu i njegova obilježja

U članu 41 stavu 4 KZ-a određen je pojam kazne rada u javnom interesu na sljedeći način: *Rad u javnom interesu je svaki onaj društveno koristan rad kojim se ne vrijeda ljudsko dostojanstvo i ne vrši se u cilju sticanja dobiti*.

Navedena zakonska definicija sasvim je zadovoljavajuća, jer izražava sva bitna obilježja ove kazne. Prvo, riječ je o *društveno korisnom radu*; drugo, ovaj rad *ne smije vrijedati ljudsko dostojanstvo*; treće, rad *se ne vrši u cilju sticanja dobiti* (tj. *odsustvo oneroznosti*).²⁶ Pored ova tri obilježja bitno je dodati i da se predmetna kazna može izreći samo *uz pristanak učinioca* (član 41 stav 3 KZ-a). Pristanak učinioca da mu se izrekne rad u javnom interesu predstavlja *condicio sine qua non* ove kazne. Imajući u vidu da su krivične sankcije, a naročito kazne, *per definitionem* represivne mjere, što znači da se izriču i izvršavaju bez obzira na volju učinioca, pristanak učinioca daje radu u javnom

²¹ Odredba o radu u javnom interesu (član 79a — *Gemeinnützige Arbeit*) u KZ-u Švajcarske je sistematizovana u dijelu koji je posvićen izvršenju zatvorskih kazni i mjera lišenja slobode (njem. *Vollzug von Freiheitsstrafen und freiheitsentziehenden Massnahmen*; eng. *Execution of Custodial Sentences and Custodial Measures*). Korišćeni su: Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Juli 2020), <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html> (08. 09. 2020), Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 November 2019), https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf (08. 09. 2020).

²² Član 40 KZ-a Hrvatske, <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (01. 09. 2020).

²³ Član 43 KZ-a Bosne i Hercegovine, <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/krivnici-zakon-bosne-i-hercegovine.html> (01. 09. 2020).

²⁴ Član 44 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivnici-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html> (01. 09. 2020).

²⁵ Z. Stojanović, Sistem kazni u krivičnom pravu Srbije i potreba njegovog daljeg usavršavanja, U: Đ. Ignjatović (ur.), *Kaznena reakcija u Srbiji — V deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015, str. 2–3, fn. 7.

²⁶ Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2009a, str. 202; E. Ćorović, *Sistem krivičnih sankcija Republike Srbije*, Autorsko izdanje — Sven, Novi Pazar — Niš, 2015, str. 120.

interesu odgovarajuću specifičnost, o čemu će biti riječi. Zbog toga pristanak ne predstavlja samo uslov izricanja ove kazne, već i okolnost koja oblikuje njenu prirodu, zbog čega se i razmatra na ovom mjestu, tj. u okviru njenog pojma i obilježja.

U članu 41 KZ-a ni egzemplarno nije navedeno šta predstavlja društveno korisni rad, ali se to može utvrditi iz izvršne legistative. Tako je u članu 18 stavu 1 Zakona o izvršenju uslovne osude i rada u javnom interesu (ZIUORJI)²⁷ propisano da se ova kazna izvršava „kod pravnog lica koje se bavi djelatnošću od javnog interesa (*humanitarna, socijalna, komunalna, zdravstvena, poljoprivredna, ekološka ili druga slična djelatnost*) ili neprofitabilne organizacije čija djelatnost je vezana za *humanitarne, ekološke i druge slične*“. Citirana odredba, prema tome, jasno ukazuje u čemu se sastoji društvena korisnost rada koji se obavlja pod okriljem ove kazne.

Iz dostupne sudske prakse proističe da se u presudi kojom se izriče rad u javnom interesu ne određuje vrsta rada (posla) koji bi učinilac trebalo da obavi.²⁸ Ovakvim pristupom se ostavlja organima nadležnim za izvršenje rada u javnom interesu da odrede konkretni rad koji učinilac (osuđeni) mora da obavi. Međutim, možda bi bilo korisno da sud u samoj presudi određuje vrstu rada iz prostog razloga što je za obavljanje rada potreban učiniočev pristanak; ukoliko se učiniocu „ne sviđi“ ponuđeni rad (na primjer, smatra da se određenim komunalnim radom narušava njegovo dostojanstvo), neće dati svoj pristanak; postojeća situacija dovodi do toga da učinilac/osuđeni tek u fazi izvršenja sazna je koji rad treba da obavi, pa ukoliko mu se „ne sviđi“ (ne smatra ga „dostojnim“ sebi), dolazi do „konvertovanja“ rada u javnom interesu u supletorni zatvor, tako da takav rad od početka ne obavlja svoju osnovnu funkciju — da bude alternativa kratkotrajnoj kazni zatvora. Kratko rečeno, „ponuđeni rad“ može stimulisati učinioca da dâ svoj pristanak.²⁹ Jer, iako su alternativne sankcije načelno povoljnije po učinioca, mogu se „zamisliti izuzetni slučajevi kada učinilac iz njemu važnih razloga, ipak prednost daje kazni lišenja slobode“.³⁰

Obilježje da rad u javnom interesu ne smije vrijeđati ljudsko dostojanstvo proističe iz načela humanosti. Najznačajnija međunarodna

²⁷ Zakon o izvršenju uslovne osude i rada u javnom interesu, *Službeni list CG*, br. 32/14, 17/19.

²⁸ *Vidi*, na primjer, prvostepene presude Osnovnog suda u Bijelom Polju, K. br. 27/19 od 05. 07. 2019. godine, K. br. 94/19 od 24. 06. 2019. godine, Osnovnog suda u Podgorici, K. br. 830/13 od 14. 03. 2014. godine, Osnovnog suda u Cetinju, K. br. 267/12 od 26. 02. 2013. godine. Napomena: sve presude koje se navode u ovom radu preuzete su sa sajta <https://sudovi.me/sdvi/odluke>, 01.09. — 10. 09. 2020.

²⁹ U literaturi se tim povodom navodi i da prihvatanje rada može zavisiti od njegove *prirode* i dužine trajanja. *Vidi*: Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *op. cit.*, str. 127.

³⁰ Z. Stojanović, „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije“, *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije*, (ur. S. Bejatović), Intermex-Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor — Beograd, 2009b, str. 25.

dokumenta zabranjuju nečovječna ili ponižavajuća postupanja ili kažnjavanja,³¹ a to isto, uz jemčenje čovjekovog dostojanstva, čini i Ustav Crne Gore (član 28).³² Šta je to rad kojim se ne vrijeđa ljudsko dostojanstvo faktičko je i veoma složeno pitanje.³³ To ne zavisi samo od vrste konkretnog rada koji treba da se obavi, već i od ličnih svojstava učinioca.³⁴ Navedeno uvažava i izvršna legislativa, propisujući da se izbor vrste posla vrši prema sposobnostima, stručnim znanjima i zdravstvenom stanju osuđenog lica (član 22 stav 4 ZIUORJI-a). Okolnost da rad ne vrijeđa ljudsko dostojanstvo mora se procjenjivati i sa stanovišta subjektivnog osjećaja učinioca. Na primjer, nekom licu može biti „ispod časti“ da obavlja komunalne poslove pa time neće prihvatiti da vrši rad koji mu je određen kaznom, što nužno vodi njegovoj zamjeni u kaznu zatvora.

Rad u javnom interesu ne povlači za sobom sticanje dobiti.³⁵ Iz ovog obilježja proističe razlika između rada po osnovu ove kazne i rada po osnovu radnog odnosa ili drugih oblika radnog angažovanja radno sposobnih lica. Međutim, osuđenik na ovu kaznu može ostvarivati druga prava koja se vezuju za rad. Tako je u članu 23 ZIUORJI-a propisano da za vrijeme izvršenja kazne rada u javnom interesu osuđeno lice ima pravo na uslove rada, radno vrijeme, odmor u toku rada, dnevni i nedjeljni odmor, kao i zaštitu na radu, u skladu sa opštim propisima o radu, kao i da će Ministarstvo pravde osigurati osuđeno lice od povreda na radu.

Jedno od obilježja krivičnih sankcija, naročito kazni, jeste njihova represivnost, odnosno prinudnost. To znači da se krivične sankcije primjenjuju (izriču i izvršavaju) bez obzira na volju učinioca. Međutim, kod rada u javnom interesu je potreban učiniočev pristanak. Time se na određeni način „fleksibilizuje tradicionalni sistem krivičnih sankcija“,³⁶ pa pojedini autori smatraju da je ovakvim pristu-

³¹ Član 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (*Službeni list SCG — Međunarodni ugovori*, br. 9/03, 5/05); član 7 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (*Službeni list SFRJ — Međunarodni ugovori*, br. 7/71).

³² Ustav Crne Gore, *Službeni list CG*, br. 1/07, 38/13 — Amandmani I–XV.

³³ M. Škulić, „Alternativne krivične sankcije — pojam, mogućnosti i perspektive“, *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije*, (ur. S. Bejatović), Intermex-Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor — Beograd, 2009, str. 42.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Prof. Ezer (*Albin Eser*) određuje ovu sankciju na sljedeći način: „rad u javnom interesu podrazumijeva svaki oblik plaćenog ili ograničeno plaćenog rada u javne ili društvene svrhe, bilo umjesto ili pored druge glavne kazne“. *Vidi*: A. Eser, „Harmonization of Penal Sanctions in Europe: Comparative Typology of Convergences and Divergences“, *L'harmonisation des sanctions pénales en Europe*, (ed. M. Delmas-Marty), Société de Législation Comparée, Paris, str. 382. Ipak, nijesu nam poznati primjeri iz sadašnjeg uporednog zakonodavstva koji predviđaju mogućnost da rad u javnom interesu bude djelimično plaćen. I Pradel kada definiše ovu kaznu navodi da je riječ o besplatnom radu. *Vidi*: Ž. Pradel, *op. cit.*, str. 45.

³⁶ E. Ćorović, *op. cit.*, str. 13.

pom sistem krivičnih sankcija na neki način „osložen“.³⁷ Potreba učiniočevog pristanka za izricanje rada u javnom interesu obrazlaže se time što međunarodni propisi o ljudskim pravima zabranjuju prinudni rad,³⁸ pa se može zaključiti da i ovaj uslov proizlazi iz načela humanosti. Međutim, pristanak na rad u ovom slučaju ne znači „dobrovoljnost“ rada u konvencionalnom značenju te riječi (što je, na primjer, karakteristika volonterskog rada). Pristanak se daje da bi se izbjegla mogućnost izricanja teže kazne. Grubo bi bilo reći da je pristanak „iznuđen“, ali se ipak učinio daje mogućnost „kalkulisanja“ — daje svoj pristanak za rad da bi izbjegao težu kaznu. Mogućnost zamjene rada u težu kaznu predstavlja odgovarajuću garanciju da će se učinilac držati datog pristanka, tj. da će obaviti rad.

3. Izricanje rada u javnom interesu

Prema članu 41 stavu 1 KZ-a rad u javnom interesu se može izreći za krivična djela za koja je propisana *novčana kazna ili zatvor do pet godina*.³⁹ Ima mišljenja da bi, u skladu sa principom *nulla poena sine lege*, ova kazna morala biti propisana za ona krivična djela za koja se može izreći.⁴⁰ Prigovor ne smatramo osnovanim. Naime, za sva krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina, propisan je i rad u javnom interesu. U tom smislu, kod krivičnih djela sa ovako propisanom kaznom sudu stoje na raspolaganju tri mogućnosti: da izrekne ili novčanu kaznu, ili kaznu zatvora, ili rad u javnom interesu.⁴¹ Koju će kaznu od ove tri izreći, zavisi od okolnosti konkretnog slučaja, a u skladu sa pravilima KZ-a o odmjerenju kazne. Otuda je princip zakonitosti u propisivanju ove kazne očuvan. Pristup prihvaćen u KZ-u je racionalan, jer se time izbjegava da se u posebnom dijelu krivičnog kodeksa stvaraju članovi koji će stilski biti rogobatni, prenatrpani odredbama o propisanim kaznama. Svakako, bilo bi korisno da se u opštem dijelu KZ-a propišu posebni rasponi, isto kao kod novčane kazne (član 39 stav 2 KZ), koji bi se vezivali, u okviru opšteg raspona rada u javnom interesu, za posebne raspone kazne zatvora (na primjer, za krivično djelo za koje

³⁷ Đ. Ignjatović, *Pravo izvršenja krivičnih sankcija*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, str. 15.

³⁸ Z. Stojanović (2009a), *op. cit.*, str. 202. S tim u vezi vidjeti član 4 stav 2 Evropske konvencije i član 8 stav 3 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

³⁹ Do izmjena i dopuna KZ-a iz 2010. godine ova kazna se mogla izreći za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili zatvor do tri godine. Prema tome, ovim novelama je proširena mogućnost izricanja rada u javnom interesu.

⁴⁰ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *op. cit.*, str. 126.

⁴¹ D. Radulović, „Alternativne krivične sankcije i krivično zakonodavstvo Crne Gore (Osnovna zakonska obilježja i praktična primjena)“, *Alternativne krivične sankcije (regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mjere unapređenja)*, (ur. S. Bejatović, I. Jovanović), Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2018, str. 222.

je propisana novčana kazna ili zatvor do tri mjeseca — do 90 časova rada u javnom interesu; za koje je propisan zatvor do šest mjeseci — od 60 do 120 časova rada u javnom interesu i sl.).

Rad u javnom interesu ne može biti *kraći od šezdeset časova niti duži od trista šezdeset časova*,⁴² a vrijeme njegovog trajanja *ne može biti kraće od trideset dana niti duže od šest mjeseci*, odnosno *u toku jednog mjeseca ne može biti duži od šezdeset časova* (član 41 st. 2 i 3 KZ-a). Prema tome, kod rada u javnom interesu potrebno je razlikovati: 1) *raspon kazne* — od 60 do 360 časova; 2) *vrijeme obavljanja rada* — od 30 dana do šest mjeseci. Ovim je zakonodavac, kako je već ukazano, prihvatio opšti raspon ove kazne i opšti period njenog obavljanja, tako da kod konkretnih krivičnih djela nijesu propisani posebni rasponi.

U članu 41 stavu 5 KZ-a je predviđeno da će sud prilikom izricanja rada u javnom interesu *voditi računa o vrsti učinjenog krivičnog djela*, kao i *o ličnosti učinioca*. Ovim su opredijeljena dva kriterijuma koja su od značaja za njegovo izricanje: jedan objektivni — vrsta učinjenog krivičnog djela; jedan subjektivni — ličnost učinioca. Međutim, imajući u vidu da je rad u javnom interesu kazna, za njega važe opšta pravila o odmjerenju kazne (član 42 KZ-a), ali i druga pravila vezana za utvrđivanje visine kazne (na primjer o povratu). U tom smislu, odredbu člana 41 stava 5 KZ-a treba tumačiti u vezi sa članom 42 KZ-a (eventualno i još nekim odredbama), a okolnosti koje su u njoj izdvojene treba razumjeti u smislu da se njihovim navođenjem samo naglašavaju činjenice koje su bitne povodom izricanja ove kazne. Slijedi nekoliko primjera iz prakse.

1) Vrhovni sud Crne Gore, odbijajući zahtjev za vanredno ublažavanje kazne, rješenjem Kzu. br. 43/14 od 08. 10. 2014. godine, na prijedlog osuđenog (za krivično djelo ugrožavanje sigurnosti) da mu se odredi rad u javnom interesu, navodi: „Iz spisa predmeta se utvrđuje da sud prilikom izricanja presude i odmjerenja kazne osuđenom nije cijenio kao olakšavajuće okolnosti zdravstveno stanje osuđenog, zdravstveno stanje majke osuđenog i činjenicu da se osuđeni stara o malodobnom djetetu, koje okolnosti su se pojavile po pravosnažnosti presude, ali iste po nalaženju ovog suda, nijesu takvog značaja da bi očigledno dovele do blaže osude, a posebno imajući u vidu da je osuđeni Ž. N. ranije *više puta osuđivan, čak i za isto krivično djelo, što ga čini specijalnim povratnikom*, kao i činjenicu da osuđeni i pored svog zdravstvenog stanja, tj. oboljenja od epilepsije ima taksi preduzeće i radi, pa se blažom kaznom od izrečene ne bi moglo očekivati ostvarivanje svrhe kažnjavanja...”

U ovom slučaju je postojanje specijalnog povrata, i pored brojnih okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca, bilo od uticaja da se zahtjev za vanredno ublažavanje kazne osuđenog ne usvoji.

⁴² Do novela KZ-a iz 2010. godine raspon ove kazne je iznosio od 40 do 240 časova. Proširivanje polja primjene ove kazne logično je vodilo i povećanju njenog raspona, što je sasvim opdavdano sa stanovišta individualizacije rada u javnom interesu.

2) U presudi Apelacionog suda Crne Gore, Kž-S br. 6/2017 od 26. 04. 2017. godine, kojom je preinačena kazna zatvora u kaznu rada, rad u javnom interesu (za produženo krivično djelo zloupotreba službenog položaja iz člana 416 stava 1 u vezi sa članom 49 KZ-a), stoji: „Pravilno je prvostepeni sud od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog cijenio njegove porodične prilike, činjenicu da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju, kao i to da je novac u cjelosti vraćen, dok mu je kao otežavajuću okolnost pravilno cijenio raniju osuđivanost za istovrsno krivično djelo, ali da utvrđenim olakšavajućim okolnostima na strani optuženog nije dat odgovarajući značaj i iste nijesu u dovoljnoj mjeri vrednovane. Shodno navedenom, a u cilju pravilne individualizacije kazne, a pri tom cijeneći i izjašnjenje državnog tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu CG koji se u završnoj riječi saglasio da se optuženom izrekne kazna rada u javnom interesu, ovaj sud je optuženog imajući u vidu da je pristao na izricanje kazne rada u javnom ineteresu, a vodeći računa o vrsti učinjenog krivičnog djela i ličnosti učinioca primjenom čl. 41 i čl. 42 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore osudio ga na kaznu rada u javnom interesu...“

U ovom slučaju je, i pored što toga što se radi o produženom krivičnom djelu i što je učinilac ranije osuđivan (specijalni povratnik), sud našao da ima mjesta izricanju rada u javnom interesu. Prevagau su, pored pristanka učinioca, imale odgovarajuće okolnosti kao što su porodične prilike okrivljenog, nepridruživanje oštećenog krivičnom gonjenju, vraćanje novca od strane okrivljenog, kao i to da se državni tužilac saglasio sa izricanjem rada u javnom interesu.

3) Odbijajući zahtjev za vanredno ublažavanje kazne, Vrhovni sud Crne Gore je, u rješenju Kzu. br. 17/2019 od 04. 09. 2019. godine, povodom pravnosnažno izrečene kazne rada u javnom interesu osuđenom (za krivično djelo navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja) — osuđeni je zahtjevom tražio da mu se izrekne uslovna osuda — naveo: „...sud je imao u vidu da je osuđenom izrečena kazna rad u javnom interesu, koja se može izreći samo uz pristanak učinioca krivičnog djela i da je osuđeni u vrijeme kada je dao pristanak sudu da mu se navedena kazna izrekne bio svijestan svog zdravstvenog stanja i činjenice da boluje od displazije oba kuka, od djetinjstva, kako to proizilazi iz mišljenja vještaka medicinske struke, pa nalazi da nema mjesta izricanju uslovne osude, kako se to neosnovano predlaže podnijetim zahtjevom za vanredno ublažavanje kazne“.

Slučaj je zanimljiv jer je osuđeni „tražio“ uslovnu osudu umjesto izrečenog rada u javnom interesu. Pošto je osuđeni navedeni zahtjev podnio iz zdravstvenih razloga koji kod njega očigledno postoje od djetinjstva, sud je isti odbio zbog toga što je za te razloge osuđeni znao u toku krivičnog postupka prilikom davanja svog pristanka za obavljanje rada u javnom interesu.

4) U presudi Osnovnog suda u Bijelom Polju, K. br. 27/19 od 05. 07. 2019. godine, sud je izrekao ovu kaznu (sticaj dva krivična djela ugrožavanja sigurnosti), navodeći u obrazloženju: „...sud je cijenio sve okolnosti iz čl. 42 Krivičnog zakonika Crne Gore, pa je na

strani okrivljenog od olakšavajućih okolnosti našao, da se *radi o porodičnoj osobi ocu troje djece, nezaposlenom licu, osobi koja nije osuđivana, ta da se oštećeni nijesu pridružili krivičnom gonjenju protiv njege, dok otežavajućih okolnosti sud nije našao*“.

Primjetno je da na citiranom mjestu sud nije naveo pristanak učinioca, mada je u dijelu presude gdje se interpretira odbrana okrivljenog navedeno da je isti izjavio da je saglasan da mu se izrekne kazna rada u javnom interesu ukoliko sud nađe da je ta kazna adekvatna.

5) U presudi Osnovnog suda u Podgorici, K. br. 830/13 od 14. 03. 2014. godine, kojom je izrečen rad u javnom interesu (za tri krivična djela nedavanja izdržavanja) izrečena je kazna. Navedeno je: „...sud je najprije cijenio okolnosti iz čl. 42 Krivičnog zakonika (...) *pa je od olakšavajućih okolnosti na strani okrivljenog cijenio, porodične prilike, da je razveden, otac troje mladb. djece, iskreno žaljenje za izvršena krivična djela, loše imovno stanje te činjenicu da je do presuđenja platio alimentacije zbog čega se zakonska zastupnica oštećenih nije pridružila krivičnom gonjenju, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio njegovu raniju osuđivanost, što je sud utvrdio iz izvoda iz kaznene evidencije na ime okrivljenog, pa je okrivljenom prethodno vodeći računa o vrsti učinjenog krivičnog djela i ličnosti učinioca (...)* pri tome imajući u vidu da je okrivljeni *pristao na izricanje kazne rad u javnom interesu*, na osnovu čl. 41 Krivičnog zakonika (...) nalazeći da će se ovakvom kaznom postići svrha kažnjavanja iz čl. 32 Krivičnog zakonika, i na taj način dovoljno.“

Sud je izrekao rad u javnom interesu povratniku, ali je na njegovoj strani našao niz olakšavajućih okolnosti — porodične prilike i lične prilike, okolnost da je nadoknadio štetu (platio alimentaciju) — koje, uslovno rečeno, predstavljaju „klasične olakšavajuće okolnosti“. Navedene okolnosti uz pristanak učinioca opredijelile su sud u pravcu izricanja rada u javnom interesu.

Što se tiče pristanka kao uslova za izricanje ove kazne postavlja se pitanje u kojem procesnom trenutku je učinilac (okrivljeni) dužan da isti iskaže. Svakako to može učiniti do završetka glavnog pretresa, tj. u završnoj riječi. Naravno, njegova izjava koja sadrži pristanak da mu se izrekne rad u javnom interesu nije obavezujuća za sud.⁴³ Sudska praksa, međutim, prihvata i procesne trenutke nakon okončanja glavnog pretresa. Tako je Vrhovni sud Crne Gore, u presudi Kzu. br. 8/19 od 26. 03. 2019. godine, naveo: „...za kaznu rad u javnom interesu uz zahtjev za vanredno ublažavanje kazne branilac nije priložio pristanak okrivljenog koji je nužan u smislu čl. 41 st. 3 KZ CG da bi mu se izrekla ova kazna...“ Iz citiranog slijedi da se pristanak može dati i povodom navedenog vanrednog pravnog lijeka. Naravno, ni u ovom slučaju taj pristanak ne obavezuje sud — ukoliko sud nađe da je zahtjev osnovan može izreći rad u javnom interesu, ali samo ako je priložen pristanak učinioca kao neophodan uslov za izricanje ove kazne. *A contrario (maiore ad minus)* pristanak za obavljanje rada učinilac može dati i u žalbi protiv presude.

⁴³ Z. Stojanović (2009), *op. cit.*, str. 202.

U dijelu koji se odnosi na statističke podatke biće navedene vrste krivičnih djela za koja je u praksi izrican rad u javnom interesu. Zahtjev koji je postavljen u članu 41 stavu 5 KZ-a — da se prilikom izricanja ove kazne vodi računa o vrsti učinjenog krivičnog djela — podrazumijeva i da se vodi računa o prirodi krivičnog djela. Ne-ka krivična djela, bez obzira na njihovu apstraktnu težinu (izraženu kroz zapriječenu kaznu), nijesu podobna da budu sankcionisana radom u javnom interesu. Takav slučaj je sa krivičnim djelima protiv polne slobode, iako među njima ima djela, odnosno oblika pojedinih djela, za koja bi se prema zaprijećenoj kazni mogla izreći ova kazna (čl. 207 stav 1, 208 stav 1, 209 stav 2 itd.), ali držimo da to ne bi bilo kriminalno-politički opravdano. Na ovu problematiku vratimo se u pomenutom djelu.

Ukoliko učinilac ne vrši izrečeni rad u javnom interesu on će mu se zamijeniti u kaznu zatvora. Riječ je o supletornom zatvoru. Prema članu 41 stavu 6 KZ-a zamjena će se obaviti tako što će se svakih započelih šezdeset časova rada u javnom interesu zamijeniti kaznom zatvora u trajanju od jednog mjeseca. Maksimalno trajanje supletornog zatvora kojim se zamjenjuje rad u javnom interesu, imajući u vidu njegov opšti maksimum od 360 časova, kao i način zamjene, iznosi šest mjeseci.

4. Supletorni rad u javnom interesu

Pored rada u javnom interesu kao glavne kazne, KZ predviđa i mogućnost tzv. supletornog rada u javnom interesu. U pitanju je rad kojim se zamjenjuje izrečena novčana kazna. Prema rješenju iz člana 39 stav 7 KZ-a neplaćena novčana kazna koja ne prelazi iznos od dvije hiljade eura, može se, umjesto kaznom zatvora, zamijeniti kaznom rada u javnom interesu. Zamjena je moguća samo uz *saglasnost osuđenog lica*. Prema tome, i u ovom slučaju je, sasvim opravdano, potreban učiniočev pristanak (saglasnost). Zamjena se vrši po sistemu što se za svakih započelih dvadeset pet eura novčane kazne određuje osam časova rada u javnom interesu, s tim da rad ni u ovom slučaju ne može biti duži od trista šezdeset časova.

5. Rad u javnom interesu u praksi: prikaz statističkih podataka

Podaci o broju izrečenih kazni i drugih krivičnih sankcija, uključujući i rad u javnom interesu, mogu se naći u godišnjim izvještajima Sudskog savjeta Crne Gore.⁴⁴ Ovi podaci predstavice se u tabe-

⁴⁴ Ovi izvještaji su dostupni na sajtu: <https://sudovi.me/sdsv/sadržaj/6PnQ> (01.09. — 17. 09. 2020).

li br. 1. (agenda: NK — novčana kazna; UO — uslovna osuda;⁴⁵ Z — zatvor; RJI — rad u javnom interesu; O — ostalo; U — ukupan broj osuđujućih presuda).

Tabela br. 1

	2013. ⁴⁶	2014. ⁴⁷	2015. ⁴⁸	2016. ⁴⁹	2017. ⁵⁰	2018. ⁵¹	2019. ⁵²
NK	294	220	230	171	205	164	161
UO	2331	2037	2079	1792	1698	1380	1508
Z	1313	1179	1483	1360	1243	967	961
RJI	24	95	169	233	287	222	257
O	165	255	374	488	708	607	696
U	4127 (3962)	3786 (3779)	4335	4044	4141	3340	3583

Analizirani su i izvještaji Sudskog savjeta Crne Gore za 2008, 2009, 2010, 2011. i 2012. godinu, ali u njima nijesu posebno navedeni podaci o izrečenim kaznama rada u javnom interesu.⁵³ Međutim, kroz posebne napomene je navedeno da su 2011. godine izrečene tri kazne rada u javnom interesu (sve tri od strane Osnovnog suda u Danilovgradu), a 2012. godine četiri (dvije od strane Osnovnog suda u Danilovgradu i po jedna od strane osnovnih sudova u Kotoru i Cetinju). Prije nego što se prokomentarišu iznijeti podaci Sudskog savjeta, potrebno je ukazati da se u izvještajima drugih državnih organa mogu naći drugačiji podaci o broju izrečenih kazni rada u javnom interesu. Tako se u Godišnjem izvještaju Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstva pravde Crne Gore za 2018. godinu⁵⁴ navodi da su tokom 2014. godine izrečene dvije kazne rada u javnom

⁴⁵ Napomena: u izvještajima se koristi formulacija „uslovna kazna“. Imajući u vidu da KZ ne poznaje „uslovnu kaznu“, već uslovnu osudu, u tekstu ćemo koristiti zakonski termin.

⁴⁶ *Godišnji izvještaj 2013*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 93.

⁴⁷ *Godišnji izvještaj za 2014. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 63.

⁴⁸ Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2015. godinu, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 50.

⁴⁹ Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2016. godinu, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 54.

⁵⁰ Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2017. godinu, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 61.

⁵¹ Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2018. godinu, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 55.

⁵² Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2019. godinu, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 57.

⁵³ *Godišnji izvještaj 2008*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 111; *Godišnji izvještaj 2009*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 133–134; *Godišnji izvještaj 2010*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica; *Godišnji izvještaj 2011*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 129; *Godišnji izvještaj 2012*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica, str. 105.

⁵⁴ *Godišnji izvještaj 2018*, Ministarstvo pravde — Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Podgorica, 2019, str. 49. (<http://www.ziks.gov.me/biblioteka/izvještaji>, 06. 09. 2020).

interesu, 2015. godine 99, 2016. godine 207, 2017. godine 212, a tokom 2018. godine čak 277 ovih kazni. U Godišnjem izvještaju o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva pravde za 2019. godinu⁵⁵ stoji da je te godine primljeno 292 predmeta za izvršenje kazne rada u javnom interesu, a da je izvršen broj od 268 ovih kazni. Nepodudarnost iznijetih podataka proizlazi iz toga što su u izvještajima Sudskog savjeta Crne Gore navedeni podaci o izrečenim kaznama, tj. o prvostepenim presudama, dok se u Godišnjem izvještaju Ministarstva pravde spominju podaci o predmetima koji su primljeni radi izvršenja rada u javnom interesu, što ukazuje da se radi o pravnosnažnim i izvršnim sudskim odlukama. Pored toga, iz podataka Sudskog savjeta proizlazi da je riječ o radu u javnom interesu kao glavnoj kazni (prezentovani su podaci o izrečenim kaznama po vrsti i po sudu koji ih je izrekao), dok se izvršenje može odnositi i na supletorni rad u javnom interesu. Kada se razmatraju ovi podaci treba imati u vidu da od izricanja kazne pa do njenog izvršenja može proteći određeni vremenski period, tako da se kazna izrečena u jednoj izvršava u drugoj kalendarskoj godini. Vjerovatno se i podaci iz Godišnjeg izvještaja Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija odnose na predmete rada u javnom interesu koji su primljeni na izvršenje (iako se koristi formulacija „izrečene“), ali u svakom slučaju bi trebalo uzeti da su podaci Sudskog savjeta validniji, imajući u vidu da se ti podaci redovno obrađuju i prezentuju od strane ovog državnog organa u okviru djelokruga poslova koji on obavlja.⁵⁶

Prezentovani podaci Sudskog savjeta za period od 2014. do 2019. godine odnose se na ukupan broj osuđujućih presuda koje su izrekli kako osnovni tako i viši sudovi (zbirni podaci). Podaci za 2013. (kao i slučajevi iz 2011. i 2012. godine) odnose se samo na osuđujuće presude osnovnih sudova. Međutim, sve kazne rada u javnom interesu u posmatranim godinama, a koje su predstavljene u tabeli, izrečene su od strane osnovnih sudova. Ovi podaci svakako ne predstavljaju apsolutno tačno stanje o učestću rada u javnom interesu u ukupnom broju krivičnih sankcija, jer se radi o prvostepenim presudama kojima su one izrečene u posmatranim godinama, što ne isključuje mogućnost da je neka od tih presuda preinačena u žalbenom postupku povodom odluke o krivičnoj sankciji, kao ni mogućnost da

⁵⁵ *Godišnji izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti ministarstva pravde za 2019. godinu*, Ministarstvo pravde Crne Gore, Podgorica, 2020, str. 21 (preuzeto sa: <http://www.mpa.gov.me/biblioteka/izvjestaji>, 06. 09. 2020).

⁵⁶ Prema članu 128 stavu 1 tački 3 Ustava u nadležnost Sudskog savjeta spada da dostavlja Skupštini godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i o ukupnom stanju u sudstvu. U članu 31 Zakona o Sudskom savjetu i sudijama (*Službeni list CG*, br. 11/15, 28/15 i 42/18) propisano je da Sudski savjet sačinjava godišnji izvještaj o radu koji sadrži podatke o radu Sudskog savjeta, opis i analizu stanja u sudstvu, detaljne podatke za svaki sud koji se odnose na broj primljenih i riješenih predmeta u toku godine za koju se izvještaj sačinjava, probleme i nedostatke u njihovom radu, kao i mjere koje treba preduzeti da bi se otklonili uočeni nedostaci.

je Apelacioni sud po žalbi izrekao predmetnu kaznu (u prethodnom tekstu navedena je jedna takva presuda).

Za dvije posmatrane godine pogrešno je u izvještajima naveden ukupan broj osuđujućih presuda. Tako je u izvještaju za 2013. godinu navedeno da je donijeto ukupno 3.962 presude, mada se prostim zbirom podataka po pojedinim kaznama/sankcijama dolazi do broja od ukupno 4.127 osuđujućih presuda. Udio rada u javnom interesu u tom broju osuđujućih presuda iznosi 0,58% (prema pogrešnim podacima iz izvještaja iznosi 0,60%). Radi se o udjelu u ukupnom broju osuđujućih presuda koje su donijeli osnovni sudovi. U izvještaju za 2014. godinu stoji da je ukupno donijeto 3.779 osuđujućih presuda, ali kada se saberu brojevi pojedinih izrečenih kazni/krivičnih sankcija dobija se broj od 3.786 osuđujućih presuda. Međutim, ma koju od apsolutnih brojki o ukupnom broju donijetih osuđujućih presuda prihvatili, udio rada u javnom interesu za tu godinu iznosi 2,5% od ukupnog broja osuđujućih presuda donijetih od strane osnovnih i viših sudova. Porast broja izrečenih kazni rada u javnom interesu slijedi od 2015. godine, sa udjelom od 3,9%. Tokom 2016. godine udio ovih kazni iznosi 5,76%, u 2017. iznosi 6,93%, 2018. čini 6,65%, a u 2019. godini 7,17%. Nije teško zaključiti da postoji kontinuirani porast kazne rada u javnom interesu („iz godine u godinu“) u ukupnom broju izrečenih kazni/krivičnih sankcija za područje Crne Gore. Zbog toga se može reći da je proteklih godina ova kazna prilično afirmisana u sudskoj praksi.

Navedeni izvještaji nadležnih organa ne pružaju podatke o vrstama krivičnih djela za koja je izrican rad u javnom interesu. Da bismo došli do odgovarajućih podataka o tome analizirali smo odgovarajući broj presuda koje su dostupne na portalu *Sudovi Crne Gore* (<https://sudovi.me/sdvi>, pristup od 01.09. do 10. 09. 2020). Imajući u vidu da je cilj ovog istraživanja da se utvrdi vrsta krivičnih djela za koja je izrican rad u javnom interesu, te činjenicu da se na navedenom portalu može naći zaista veliki broj presuda koje se odnose na ovu kaznu, predmet istraživanja su bile prvostepene presude donijete od strane osnovnih sudova u Baru (OS BR), Bijelom Polju (OS BP) i Podgorici (OS PG). Analizirano je 27 presuda OS BA u periodu od 01. 01. 2017. do 31. 12. 2019. godine, 45 presuda donijetih u istom periodu od strane OS BP i 46 presuda OS PG koje su donijete samo tokom 2019. godine, što ukupno iznosi 118 prvostepenih presuda. U narednoj tabeli predstavljena su krivična djela za koja su u posmatranom periodu navedeni sudovi izricali rad u javnom interesu. U tabeli su opredijeljena ne samo konkretna krivična djela, već i oblici krivičnih djela za koja je izricana ova kazna.

Tabela br. 2

GLAVA /KRIVIČNO DELO	RJI
Protiv života i tijela	25
<i>Teška tjelesna povreda (član 151):</i> stav 1 zatvor od 6 m. do 5 g. ⁵⁷ stav 4 zatvor do 3 g. ⁵⁸	13 (11) (2)
<i>Laka tjelesna povreda (član 152):</i> stav 2 zatvor do 3 g. ⁵⁹	9
<i>Učestvovanje u tuči (član 153):</i> zatvor od 3 m. do 3 g. ⁶⁰	3
Protiv sloboda i prava čovjeka i građanina	4
<i>Ugrožavanje sigurnosti (član 168):</i> stav 1 NK ili zatvor do 1 g. ⁶¹ stav 2 zatvor od 3 m. do 3 g. ⁶²	4 (3) (1)
Protiv braka i porodice	21
<i>Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (član 220):</i> stav 1 NK ili zatvor do 2 g. ⁶³ stav 2 zatvor od 3 m. do 3 g. ⁶⁴ stav 3 zatvor od 1 do 5 g. ⁶⁵	9 (3) (2) (4)
<i>Nedavanje izdržavanja (član 221):</i> stav 1 NK ili zatvor do 2 g. ⁶⁶	12
Protiv imovine	14
<i>Krada (član 239):</i> ⁶⁷ NK ili zatvor do 3 g.	11
<i>Uništenje i oštećenje tuđe stvari (član 253):</i> stav 1 NK ili zatvor do 6 m. ⁶⁸	3

⁵⁷ Presude OS BR: K 52/2015 od 27. 03. 2017., K 75/2018 od 11. 06. 2018., K 161/2017 od 25. 07. 2018.; OS BP: K 6/2017 od 03. 02. 2017., K 24/2018 od 05. 04. 2018.; OS PG: K 22/2018 od 08. 03. 2019., K 125/2019 od 08. 05. 2019., K 654/2018 od 20. 11. 2019., K 467/2018 od 10. 05. 2019., K 779/2018 od 11. 04. 2019., K 526/2019 od 09. 12. 2019.

⁵⁸ Presude OS BR: K 8/2017 od 14. 02. 2018., K 200/2017 od 11. 12. 2017.

⁵⁹ Presude OS BR: K 59/2017 od 19. 05. 2017., K 134/2016 od 12. 07. 2017., K 155/2016 od 14. 03. 2017., OS BP: K 26/2017 od 14. 03. 2017., K 185/2016 od 07. 02. 2017.; OS PG: K 30/2019 od 24. 10. 2019., K 245/2019 od 24. 06. 2019., K 871/2018 od 03. 04. 2019., K 606/2018 od 01. 02. 2019.

⁶⁰ Presude OS BR: K 498/2012 od 27. 01. 2017., K 248/2017 od 14. 03. 2018.; OS PG: K 809/2018 od 25. 06. 2019.

⁶¹ Presude OS BP: K 108/2017 od 26. 10. 2017., K 27/2019 od 05. 07. 2019., K 258/2018 od 06. 06. 2019.

⁶² Presuda OS BP: K 28/2019 od 05. 03. 2020.

⁶³ Presude OS BR: K 26/2017 01. 06. 2017.; OS PG: K 843/2018 od 05. 02. 2019., K 162/2019 od 01. 07. 2019.

⁶⁴ Presude OS BP: K 104/2017 od 13. 11. 2017., K 106/2019 od 13. 06. 2019.

⁶⁵ Presude OS BP: K 116/2018 od 12. 07. 2018., K 45/2019 od 28. 05. 2019., K 111/2019 od 04. 09. 2019.; OS PG: K 299/2019 od 16. 07. 2019.

⁶⁶ Presude OS BR: K 186/2016 od 10. 10. 2017., K 270/2016 od 03. 10. 2017., K 52/2017 od 18. 07. 2017., K 201/2018 od 27. 03. 2019.; OS BP: K 208/2016 20. 01. 2017., K 224/2018 od 22. 01. 2019., K 94/2019 od 24. 06. 2019.; OS PG: K 874/2018 od 14. 02. 2019., K 72/2019 od 10. 04. 2019., K 550/2018., K 373/2019 od 12. 09. 2019., K 451/2018 od 18. 04. 2019.

⁶⁷ Presude OS BR: K 283/2016 od 12. 04. 2017., K 205/2017 od 16. 11. 2017.; OS BP: K 186/2017 od 01. 12. 2017., K 154/2017 od 24. 10. 2017., K 182/2017 od 22. 12. 2017., K 42/2017 od 14. 06. 2017., K 93/2018 od 31. 05. 2018., K 58/2018 od 30. 04. 2018., K 70/2019 od 22. 04. 2019., K 260/2018 od 10. 04. 2019.; OS PG: K 720/2018 od 24. 01. 2019.

⁶⁸ Presude OS BR: K 223/2018 od 28. 02. 2019.; OS BP: K 248/2018 od 16. 01. 2019.; OS PG: K 190/2019 od 18. 07. 2019. (sticaj sa napadom na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz člana 376 stava 3 KZ).

Protiv platnog prometa i privrednog poslovanja	4
<i>Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju (član 272):</i> ⁶⁹ stav 2 zatvor od 3 m. do 5 g.	1
<i>Nedozvoljena trgovina (član 284)</i> stav 3 zatvor od 3 m. do 3 g. ⁷⁰ stav 4 od 6 m. do 5 g. ⁷¹	3 (2) (1)
Protiv zdravlja ljudi	2
<i>Omogućavanje uživanja opojnih droga (član 301):</i> ⁷² stav 1 od 6 m. do 5 g.	2
Protiv životne sredine i uređenja prostora	6
<i>Šumska krađa (član 324):</i> stav 1 — NK i zatvor do 1 g. ⁷³ stav 2 zatvor od 3 m. do 3 g. i NK ⁷⁴	4 (3) (1)
<i>Nezakonit ribolov (član 326):</i> stav 1 NK ili zatvor do 6 m. ⁷⁵	1
<i>Gradenje objekta bez prijave i dokumentacije za gradenje (član 326a).</i> ⁷⁶ zatvor od 6 m. do 5 g.	1
Protiv bezbjednosti javnog saobraćaja	20
<i>Ugrožavanje javnog saobraćaja (član 339):</i> stav 1 zatvor do 3 g. ⁷⁷ stav 3 NK ili zatvor do 1 g. ⁷⁸	15 (8) (7)
<i>Teška djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja (član 348):</i> stav 3 zatvor do 4 g. ⁷⁹	5
Protiv državnih organa	5
<i>Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje (član 375):</i> stav 3 zatvor od 6 m. do 5 g. ⁸⁰	1
<i>Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti (član 376):</i> stav 1 zatvor do 3 g. ⁸¹ stav 3 zatvor od 6 m. do 5 g. ⁸²	4 (1) (3)

⁶⁹ Presuda OS PG: K 34/2019 od 30. 05. 2019.

⁷⁰ Presude OS BP: K 89/2019 od 11. 06. 2019., K 229/2018 od 16. 01. 2019.

⁷¹ Presuda OS BR: K 198/2018 od 27. 11. 2018.

⁷² Presuda OS BR: K 91/2017 od 12. 07. 2017.; OS BP: K 93/2017 od 31. 08. 2017.

⁷³ Presude OS BP: K 231/2016 10. 02. 2017., K 81/2019 od 30. 05. 2019.; OS PG: K 12/2019 od 22. 02. 2019.

⁷⁴ Presude OS BP: K 116/2019 od 27. 08. 2019.

⁷⁵ Presuda OS BR: K 35/2017 od 17. 07. 2017.

⁷⁶ Presuda OS BR: K 110/2016 14. 03. 2017.

⁷⁷ Presude OS BP: K 248/2016 od 02. 02. 2017.; OS PG: K 669/2018 od 15. 05. 2019., K 745/2018 od od 14. 01. 2019., K 596/2018 od 21. 02. 2019., K 318/2019 05. 07. 2019., K 59/2019 od 17. 06. 2020., K 17/2018 od 22. 01. 2019., K 527/2019 od 07. 10. 2019.

⁷⁸ Presude OS BR: K 212/2017 od 06. 12. 2017., K 71/2018 od 17. 05. 2018., OS BP: K 24/2017 od 13. 03. 2017.; OS PG: K 832/2018 od 11. 03. 2019., K 307/2019 od 24. 06. 2019., K 384/2019 od 24. 12. 2019., K 207/2019 od 08. 05. 2019.

⁷⁹ Presude OS BP: K 27/2017 od 20. 03. 2017., K 192/2017 od 21. 12. 2017.; OS PG: K 691/2018 od 22. 04. 2019., K 580/2019 od 05. 11. 2019., K 276/2019 od 24. 06. 2019.

⁸⁰ Presuda OS BP: K 11/2017 od 23. 02. 2017.

⁸¹ Presuda OS BP: K 198/2017 od 04. 12. 2017.

⁸² Presude OS BR: K. br. K 248/2017 od 14. 03. 2018 (u sticaju sa krivičnim delom učestvovanja u tuči); OS BP: K 105/2017 od 15. 12. 2017; OS PG: K 190/2019 od 18. 07. 2019.

Protiv javnog reda i mira	15
<i>Nasilničko ponašanje (član 399):</i> ⁸³ zatvor od 6 m. do 5 g.	6
<i>Nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija (član 403):</i> stav 1 zatvor od 3 m. q ⁸⁴ stav 2 zatvor od 6 m. do 5 g. ⁸⁵	7 (4) (3)
<i>Neovlašćeno organizovanje igara na sreću (član 407):</i> stav 1 NK ili zatvor do 3 g. ⁸⁶	2
Protiv pravnog saobraćaja	4
<i>Falsifikovanje isprave (član 412):</i> stav 2 zatvor od 3 m. do 5 g. ⁸⁷	1
<i>Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja (član 415):</i> ⁸⁸ zatvor od 3 m. do 5 g.	3
Ukupno	112

U posmatranim slučajevima utvrdili smo 112 različitih krivičnih djela, računajući i njihove oblike, za koje je izrečen rad u javnom interesu. U nekim od tih slučajeva radilo se o sticaju krivičnih djela, pa je izricana jedinstvena kazna rada u javnom interesu; u nekoliko slučajeva postojalo je saučesništvo gdje je pojedinim ili svim saučesnicima izricana ova kazna. Najčešći su, međutim, bili slučajevi gdje je jednom učiniocu za jedno krivično djelo izrican rad u javnom interesu.

Primjetno je da dominiraju krivična djela sa elementom nasilja (fizičkog i/ili psihičkog) — 25 krivičnih djela protiv života i tijela; četiri krivična djela ugrožavanja sigurnosti; devet krivičnih djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici; pet krivičnih djela sprečavanja, odnosno napada na službeno lice; šest krivičnih djela nasilničkog ponašanja — ukupno 49 krivičnih djela nasilničkog karaktera. To čini 43,75% krivičnih djela (odnosno njihovih oblika) za koja je izrečena kazna rada u javnom interesu u posmatranim slučajevima. S obzirom na to da pojam nasilničkog kriminaliteta može obuhvatati zaista heterogena krivična djela, može biti opravdano da se na neka od njih, naročito ona lakša ili nehatna (nehatne teške tjelesne povrede — suštinski nehatna djela i ne predstavljaju delikte nasilja), primijeni rad u javnom interesu. Međutim, pitanje je koliko je to opravdano u slučajevima umišljajnih teških tjelesnih povreda, težeg oblika nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (član 220 stav 3 KZ-a), sprečavanja službenog lica u vršenju službene radnje ili napada na službeno lice u vršenju službene dužnosti. Moglo bi se čak prihvatiti

⁸³ Presude OS BR: K 108/2016 od 09. 10. 2017.; OS PG: K 478/2018 od 26. 02. 2019., K 54/2019 od 12. 04. 2019., K 720/2017 od 04. 04. 2019., K 836/2018 od 24. 05. 2019., K 173/2018 od 25. 06. 2019.

⁸⁴ Presude OS BR: K 24/2018 od 13. 04. 2018., OS BP: K 230/2016 od 24. 01. 2017.; OS PG: K 753/2018 od 20. 02. 2019., K 853/2018 22. 01. 2019.

⁸⁵ Presude OS BP: K 47/2018 od 12. 04. 2018.; OS PG: K 116/2018 od 21. 01. 2019., K 133/2018 od 21. 01. 2019.

⁸⁶ Presude OS BR: K 74/2012 od 28. 04. 2017.; OS BP: K 208/2019 od 30. 12. 2019.

⁸⁷ Presuda OS BP: K 56/2019 od 11. 04. 2019.

⁸⁸ Presude OS BP: K 18/2018 od 08. 03. 2018., K 19/2018 od 08. 03. 2018., K 111/2017 od 03. 11. 2017.

da se kod potonjih krivičnih djela rad u javnom interesu izriče izuzetno (zbog „olakšavajućih“ okolnosti pod kojim su se desila). Međutim, podaci govore nešto drugačije — od 25 krivičnih djela protiv života i tijela za koja je izrečena ova kazna, njih 11 se odnosi na umišljajne teške tjelesne povrede; od devet krivičnih djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici njih četiri se odnosi na teži oblik iz člana 220 stav 3 KZ-a. Štaviše, umišljajne teške tjelesne povrede su najčešće pojedinačno krivično djelo (uz krađu) za koje je u posmatranom periodu, od strane posmatranih sudova, izricana kazna rada u javnom interesu (11).

Ovim želimo reći da se prilikom izricanja predmetne kazne mora voditi računa o vrsti (uključujući i prirodu) krivičnog djela kao takvog, a ne samo o njegovoj apstraktnoj težini. Izuzev iznijetog zapažanja (i to samo povodom nasilnih krivičnih djela „srednje“ težine), čini se da predstavljena struktura krivičnih djela po svojoj vrsti (prirodi) opravdava primjenu rada u javnom interesu.

Umjesto zaključka

Oko jedne decenije je trebalo da kazna rada u javnom interesu zaživi u crnogorskoj judikaturi. Iako se može očekivati dalji rast udijela rada u javnom interesu u ukupnom broju izrečenih krivičnih sankcija, može se konstatovati da se ona već sada nalazi na relativno „stabilnim pozicijama“, jer su prepoznati njeni potencijali.⁸⁹ Afirmaciji rada u javnom interesu svakako je doprinijelo donošenje adekvatne izvršne legislativne — ZIUORJI, ali i stvaranje uslova na terenu za njegovo izvršenje. Ovim se ujedno uvažavaju zahtjevi savremene kriminalne politike u dijelu koji se odnosi na suzbijanje lakšeg (pa i srednjeg) kriminaliteta, koja u tom segmentu sve više naglašava raznovrsne oblike alternativnog reagovanja na kriminalitet.⁹⁰

Literatura

1. Ashworth, A., *Sentencing and Criminal Justice*, Cambridge University press, New York, 2005.
2. Babić, M., Marković, I., *Krivično pravo: Opšti dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015.
3. Ćorović, E., *Sistem krivičnih sankcija Republike Srbije*, Autorsko izdanje — Sven, Novi Pazar — Niš, 2015.
4. Eser, A., „Harmonization of Penal Sanctions in Europe: Comparative Typology of Convergences and Divergences“,

⁸⁹ O tome: Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu: Za prvih šest mjeseci 120 osuđenika u Crnoj Gori izvršilo je kaznu rada u javnom interesu, 11. 08. 2020., <https://www.paragraf.me/dnevne-vijesti/11082020/11082020-vijest6.html> (30. 08. 2020)

⁹⁰ Cf. Z. Stojanović, *op. cit.*, str. 28–29.

- L'harmonisation des sanctions pénales en Europe*, (ed. M. Delmas-Marty), Société de Législation Comparée, Paris, 2003.
5. Ignjatović, Đ., *Pravo izvršenja krivičnih sankcija*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2014.
  6. Lazarević, Lj., Vučković, B., Vučković, V., *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Obod, Cetinje, 2007.
  7. Pradel, Ž., *Komparativno krivično pravo — Sankcije*, (prevod: O. Perić), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009.
  8. Radulović, D., „Alternativne krivične sankcije i krivično zakonodavstvo Crne Gore (Osnovna zakonska obilježja i praktična primjena)“, *Alternativne krivične sankcije (regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mjere unapređenja)*, (ur. S. Bejatović, I. Jovanović), Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2018.
  9. Stojanović, Z., „Napomena o mogućnosti i o potrebi reforme opšteg dela KZ SFRJ“, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 2/1990.
  10. Stojanović, Z., „Sistem kazni u krivičnom pravu Srbije i potreba njegovog daljeg usavršavanja“, *Kaznena reakcija u Srbiji — V deo*, (ur. Đ. Ignjatović), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015.
  11. Stojanović, Z., *Komentar Krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2009a.
  12. Stojanović, Z., „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije“, *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije*, (ur. S. Bejatović), Intermex-Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor — Beograd, 2009b.
  13. Škuljić, M., „Alternativne krivične sankcije — pojam, mogućnosti i perspektive“, *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije*, (ur. S. Bejatović), Intermex-Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor — Beograd, 2009.

Propisi

1. Ustav Crne Gore, *Službeni list CG*, br. 1/07, 38/13 — Amandmani I–XV.
2. Krivični zakonik, *Službeni list RCG*, br. 70/03, 13/04 — ispr., 47/06; *Službeni list CG*, br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11 — dr. zakon, 40/13, 56/13 — ispr., 14/15, 42/15, 58/15 — dr. zakon, 44/17, 49/18, 3/20.
3. Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, *Službeni list CG*, br. 32/14, 17/19.
4. Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, *Službeni list Crne Gore*, br. 064/11, 001/18.
5. Zakon o prekršajima Crne Gore, *Službeni list CG*, br. 1/11, 6/11 — ispr., 39/11, 32/14, 43/17 — odluka US, 51/2017.
6. Zakon o Sudskom savjetu i sudijama, *Službeni list CG*, br. 11/15, 28/15, 42/18. Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni list CG*, br. 57/09, 49/10, 47/14 — odluka US, 2/15 — odluka US, 35/15, 58/15 — dr. Zakon, 28/18 — odluka US.
7. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, (*Službeni list SCG — Međunarodni ugovori*, br. 9/03, 5/05)
8. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, *Službeni list SFRJ — Međunarodni ugovori*, br. 7/71.
9. Act C of 2012 on the Criminal Code, https://www.legislationline.org/download/id/5619/file/Hungary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf, 01. 09. 2020.
10. Criminal code, Ministerio de Justicia, 2013, https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf, 01. 09. 2020.

11. Criminal Code of the Czech Republic, https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20Republic_CC_2009_am2011_en.pdf, 01. 09. 2020.
12. Criminal Code of the Netherland, https://www.legislationline.org/download/id/6415/file/Netherlands_CC_am2012_en.pdf, 01. 09. 2020.
13. German Criminal Code (Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, Federal Law Gazette I p. 3671 and with the text of Article 6(18) of the Law of 10 October 2013, Federal Law Gazette I p 3799), <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 18. 06. 2020.
14. Kazneni zakon Hrvatske, <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>, 01. 09. 2020.
15. Krivičen zakonik Makedonije, <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Krivichen-zakonik-integralen-prechisten-tekst.pdf>, 01. 09. 2020.
16. Krivičen zakonik na Sojuzna Republika Germanija, (prevod: Z. Nikolovska), Makavej, Skopje, 2019.
17. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/krivicni-zakon-bosne-i-hercegovine.html>, 01. 09. 2020.
18. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivicni-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html>, 01. 09. 2020.
19. Krivični zakonik Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 — ispr., 107/05 — ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19.
20. Krivični zakonik Republike Srpske, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivicni-zakon-republike-srpske.html>, 01. 09. 2020.
21. Strafgesetzbuch (Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 19. Juni 2019 (BGBl. I S. 844) geändert worden ist), <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 18. 06. 2020.
22. Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Juli 2020), <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html>, 08. 09. 2020.
23. Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 November 2019), https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf, 08. 09. 2020.

Izveštaji

1. *Godišnji izvještaj 2008*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
2. *Godišnji izvještaj 2009*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
3. *Godišnji izvještaj 2010*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
4. *Godišnji izvještaj 2011*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
5. *Godišnji izvještaj 2012*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
6. *Godišnji izvještaj 2013*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
7. *Godišnji izvještaj 2014. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
8. *Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2015. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
9. *Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2016. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
10. *Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2017. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.
11. *Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2018. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica.

12. *Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2019. godinu*, Sudski savjet Crne Gore, Podgorica. (Svi prethodno navedeni izvještaji preuzeti sa: <https://sudovi.me/sdsv/sadrzaj/6PnQ>, 01.09. — 17. 09. 2020)
13. *Godišnji izvještaj 2018*, Ministarstvo pravde — Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Podgorica, 2019, <http://www.ziks.gov.me/biblioteka/izvjestaji>, 06. 09. 2020.
14. *Godišnji izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti ministarstva pravde za 2019. godinu*, Ministarstvo pravde Crne Gore, Podgorica, 2020, <http://www.mpa.gov.me/biblioteka/izvjestaji>, 06. 09. 2020.

Sudska praksa

1. <https://sudovi.me/sdvi/odluke>, 01.09. — 10. 09. 2020.

Emir Ćorović, PhD

COMMUNITY SERVICE IN THE CRIMINAL CODE OF MONTENEGRO: CURRENT POSITION IN LEGISLATION AND PRACTICE

The subject of this paper is community service in the Criminal Code of Montenegro. This is an alternative sanction (measure) provided for in the Montenegrin criminal law as a punishment. The paper analyzes its normative proposals, but also the relevant judicial practice regarding it. The corresponding data show that the number of offenders sentenced to community service has continuously increased comparing to the total number of convictions which is certainly justified in view of criminal-policy. Namely, such an approach in relation to appropriate, primarily minor offences (but also those crimes of medium gravity), avoids the imposition of short-term prison sentences with all their negative effects.

Key words: community service, criminal sanctions, punishment, Criminal Code of Montenegro